

FİDANCILIK SEKTÖR ANALİZİ VE GELİŐTİRME RAPORU

2022 ANKARA

FÜAB YÖNETİM KURULU

Başkan: Hurşit NALLI

Başkan Yardımcısı: Erdiñç MARTİN

Sayman Üye: Dr.Serpil Orhan FEDAKAR

Üye: Mustafa TURHAN

Üye: Mehmet BAYRAM

Üye: Oktay ÇANCI

Üye: Mustafa KANLI

Üye: Serdar ŞENDAĞ

Üye: İbrahim SEVİL

Genel Sekreter: Handan BÜYÜKDEMİRCİ

Adres: Ehlibeyt Mah. Tekstildciler Cad. No: 21/8 Balgat Çankaya/Ankara

Tlf: 0.312.4722013-15

Faks: 0.312.4728115

Web: www.fuab.org.tr

e-mail: fuab@fuab.org.tr

BİRLİĞİMİZ

Fidan Üreticileri Alt Birliği (FÜAB), 5553 Sayılı Kanunu 16. Maddesi gereğince 2008 yılında kurulmuş olan kamu kuruluşu niteliğindeki bir meslek kuruluşudur. Kanun'un 17. Maddesi gereği, Ülkemiz genelinde fidancılık sektöründe faaliyette bulunan ve Bakanlık tarafından Fidan Üretici Belgesi veya Doku Kültürü ile Tohumluk Üretici Belgesi (meyve ve asma türlerinde fidan ve materyal üretimi yapanlar) almış gerçek ve tüzel kişiler FÜAB'a üye olmak zorundadır.

BÖLGE ADI	TOPLAM ÜYE
MARMARA	265
AKDENİZ	253
EGE	182
KARADENİZ	79
GÜNEYDOĞU ANADOLU	58
İÇ ANADOLU	53
DOĞU ANADOLU	51
Genel Toplam	941

İL ADI	TOPLAM ÜYE
BALIKESİR	120
BURSA	89
İZMİR	77
ANTALYA	75
MERSİN	65
MANİSA	55
HATAY	49
MALATYA	39
TOKAT	28
İSTANBUL	25
ISPARTA	23
ADANA	22
DENİZLİ	20
GAZİANTEP	19
AYDIN	17
NİĞDE	16
KONYA	14
ADIYAMAN	13
ANKARA, SAMSUN	12
ÇANAKKALE	11

KAHRAMANMARAŞ	10
AMASYA, URFA, YALOVA,	9
ÇORUM	8
OSMANİYE, MUĞLA, DİYARBAKIR	7
AFYON	6
ELAZIĞ, GİRESUN, KARAMAN, RİZE	5
KAYSERİ, KİLİS, KOCAELİ, SİİRT	4
İĞDIR, KARABÜK, TRABZON	3
BURDUR, DÜZCE, ERZURUM, KIRKLARELİ	2
MARDİN, ORDU, SAKARYA	2
BİLECİK, BİTLİS, EDİRNE	1
KARS, KASTAMONU, KIRŞEHİR	1
NEVŞEHİR, TEKİRDAĞ, UŞAK	1
Genel Toplam	941

Birlik gelirlerini, Tohumculuk Kanununun 24. Maddesi gereği üyelerinden üye giriş aidatı, yıllık aidat ve üyelerin tohumculukla ilgili ürün, mal ve hizmet satışlarından %0,3-0,1 oranında kesilecek komisyon tutarı oluşturmaktadır. Her yıl için uygulanacak üye giriş aidat ve yıllık aidat tutarları, FÜAB Genel Kurulunda üyelerin aldığı karar ile belirlenmekte olup; 2022 yılı üye giriş aidatı (sadece üye giriş yılı için 1 defa) 4000 TL, yıllık aidat (üye giriş yılı sonrasında her yıl için 1 defa) ise 1500 TL'dir.

FÜAB uygulamalarında; Tohumculuk Kanunu hükümleri yanında, FÜAB Tüzüğü, Mali İşler Yönetmeliği ve Personel Yönetmeliği hükümlerini yerine getirmek zorundadır. Buna göre; Birliğimizde her yıl Olağan Genel Kurulun yapılması; FÜAB Yönetim Kurulu (9 kişi), Denetim Kurulu (3 kişi), Disiplin Kurulu (3 kişi), Hakem Kurulu (2 kişi), TÜRKTOB Delegatesi (10 kişi) seçimlerinin ise, 2008 yılından başlamak üzere, 2 yılda bir Seçimli Genel Kurulda yapılması zorunludur.

FÜAB, üyeleri arasında mesleki dayanışma ve iletişimi sağlamak, üyelerini bilgilendirmek amacıyla konferans, seminer vb. eğitim faaliyetlerinde bulunmak, konuları ile ilgili rapor yayın yapmak ve ilgili yerlere sunmak, sektörün sorunlarını dile getirmek gibi görev ve yetkilere sahiptir.

Bu çerçevede FÜAB, üyelerine yönelik bölgesel ve ulusal toplantılar düzenlemekte, çalışma alanını temsilen toplantılara, fuarlara katılım göstermekte ve üyelerini bilgilendirmektedir. FÜAB olarak üyelerinin sorunlarının çözümü ve fidancılık sektörünün gelişmesi amacıyla tüm ilgili paydaşlara girişimlerde bulunmakta; sektörümüzle ilgili tüm çalışmalarda yer alarak sektörümüzü temsil etmekte, sorun ve çözüm önerilerini yetkililere iletmekte, Bakanlığın mevzuat hazırlık aşamalarında yer almakta, gerekli yasal düzenlemelerle ilgili görüşleri Bakanlığa iletmekte, yasal düzenlemeler ve uygulamalar ile ilgili üyelerine bilgi vermektedir.

FÜAB, üyeler ile Bakanlıklar ve kamu kurumları arasında köprü görevini yerine getirmesinin yanında, ayrıca üyelerin FÜAB ve birbiri ile iletişim kurmaları sağlamak üzere FÜAB Üyeler ve FÜAB AL&SAT Whatsapp grupları kurmuş olup; internet sitesi, mail, SMS, Facebook ve Whatsapp grupları yoluyla üyelerle etkin bir şekilde iletişim kurulmaktadır.

FÜAB sektörle ilgili Çalıştaylar ve İstişare Toplantıları düzenlemekte; ihracatımızın artırılması için ülke Büyükelçiliklerine sektörümüzü tanıtıcı raporlar sunmakta; Kazakistan, Özbekistan ve Fas'a 2018, 2019 ve 2021 yıllarında yaptığı üzere üyelerle Sektörel Ticaret Heyeti programı ile yurtdışında da tanıtımlara devam edilmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği'nin çıkarmış olduğu Direktif ile 14 Aralık 2019 tarihinde Ülkemizin de içinde olduğu AB dışındaki ülkelerden fidan ihracatının sona erdirme kararını engellenmek için ilgili Bakanlıklara girişimlerde bulunulmuş olup; Birliğimiz ile Tarım ve Orman Bakanlığı yetkilileri tarafından AB'ye Ülkemiz Fidan Raporları sunulmuş; 2019 yılından itibaren Birliğimiz ve Bakanlıkça yapılan çalışmalar sonuçlarını vermeye başlamış; Türkiye Ceviz Fidanı Raporu, AB EFSA tarafından olumlu sonuç vermiş, 28.3.2022 tarihinde AB mevzuatı yayınlanmış ve Türkiye'den AB ülkelere ceviz fidanı ihracat yasağı kaldırılmıştır. Diğer türlerin fidanlarının AB'ye ihracatının devam etmesi için Bakanlık ve Birliğimizce çalışmalar devam edilmektedir.

Sektörümüzün geliştirilmesine yönelik tedbirleri bilimsel yollarla değerlendirmek amacıyla FÜAB olarak TÜBİTAK - Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü (TÜSSİDE) ile birlikte yapılan çalışmalar sonucunda 2018 yılında Fidancılık Sektörü Ulusal Stratejik Raporu oluşturulmuş, Raporda yer alan tedbirler ve eylemlerin güncel gelişmelere göre uygulanması sağlanmaktadır.

FÜAB olarak; Bakanlıkça verilen sertifikalı Fidan Üretim Desteğinin ihraç edilen fidanda kesilmesinin sektörümüze ve ihracatımıza olumsuz etkileri Bakanlık yetkililerine iletilmiş olup; 2019 yılında bu kısıtlama kaldırılmış; ancak gerek üretim desteğinin fidancılık sektörünün tamamını kapsamaması, gerekse kayıt dışı üretim ve satışla etkili bir şekilde mücadele edebilmek için, standart fidan ve tüm sınıflarda materyal üreten üyelerimizin de desteklenmesi gerektiği Bakanlık yetkililerine iletilmiş olmasına karşın henüz kabul görmemiştir.

Ziraat Bankası tarafından fidan üreticisine verilen sıfır faizli 7.350 TL/da işletme ve yatırım kredi miktarı, Birliğimiz çalışmaları sonucunda dönüme 26.644 TL olarak yükseltilmiştir. Ayrıca doku kültürü ile üretimlerinde, verilecek kredi miktarının yeterli

seviyede olabilmesi için, ÇKS sistemine bu üreticiler için ayrı başlık açılması sağlanmış ve kredinin daha etkin seviyede verilmesi sağlanmıştır.

FÜAB, resmi internet sitesi, www.fuab.org.tr adresinde tüm yasal ve teknik duyurular ile yapılan faaliyetlerine ait haberler, sektörün hizmetine sunmuş; üyelere sağlanan hizmetler sonucunda ülkemiz fidan üretimi standardının yükselmesi, üyelerinin refah seviyesinin artması, **“Dünya Fidancılığında Tercih Edilen Marka Olmak”** yolunda önemli ilerlemeler sağlanmıştır.

Fidancılık sektörünün en önemli sorunlarından biri olan kayıt dışı üretim ve satışlarla ilgili olarak; internet ve televizyondan yapılan kayıt dışı üretim ve satışlara ait reklamların önlenememesi, ayrıca özellikle belediyelerin son zamanlarda fidan alım ihaleleri yaptıkları, ancak ihalelerde yetkili olmayan ve FÜAB’a üye olmayan üreticilerden kayıt dışı üretimleri satın almaları nedeniyle, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü ile ilgili Belediyelere yazılı ve sözlü girişimlerde bulunulmuş; FÜAB tarafından yapılan bu çalışmalar sonucunda bazı kayıt dışı üreticilerin üretici belgesi alarak FÜAB’a üye olmaları sağlanmıştır.

Ayrıca kayıt dışı üretilere engel olunması için Tarım İl Müdürlüklerince daha etkin denetim yapılması ve alıcıların bilinçlendirilmesi gerekmekte olup; FÜAB olarak Kayıt Dışı Üretimler ve Zararları ile ilgili basın bildirimiz pekçok ulusal gazetede yayınlanmıştır.

FÜAB üyelerinin yapmış oldukları satışlar sonrasında hukuki sorunlar yaşamaması için üyelerinin örnek alabilecekleri Fidan Satış Sözleşme taslağını hazırlamış ve üyelerine duyurmuş; PTT ile sözleşme imzalayarak üyelerinin gönderilerini daha düşük maliyetli yapmasını sağlamıştır.

Sonuç olarak; yapılan faaliyetlerimizin sonucu yaşanan olumlu gelişmeleri arttırmak amacıyla, Bakanlıklar ve Ziraat Bankası’na başvurularımız devam edecektir. Kayıt dışı üretim ve satış, üretim maliyeti, damızlık ve fidan üretim alanları, mevzuat uygulamaları, bürokrasi yükü ile ilgili sorun ve çözüm önerilerinin takipçisi olunacak, üyelerimizin çalışmaları ve Ülkemiz bitkisel üretimine olumlu katkı sağlaması için kamu-özel sektör işbirliği arttırılacaktır.

ÜYELERİMİZ VE ÜRETİMLERİ

Fidan üreticileri yapısı incelendiğinde, üyelerin çoğunluğunun yerli sermayeli ve gerçek kişi olduğu, yüksek sermayeye sahip üretici sayısının az olduğu görülmekte olup; gerek teknik ve gerekse yasal uygulamalar konusunda üyeleri bilgilendirmek, sorunların çözümü konusunda çalışmalar yapmak bakımından FÜAB'ın varlığı daha da önem arz etmektedir. Çoğu fidan üreticisi gerçek kişi olduğundan, fidan üretimini geliştirmek için fidan üreticisinin Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından desteklenmesi ve Ziraat Bankası tarafından kredi ile teşvik edilmesine ihtiyaç duyulduğu açıktır.

Fidancılık sektörü; uluslararası standartlarda ve yıllık 138 milyon adetlik üretimle, tohumculuk sektörü ve ülkemiz bitkisel üretimde önemli yere sahip olup; 5,9 milyon dolarlık ithalata karşın, 30,2 milyon dolarlık ihracat değerini gerçekleştiren bir iş kolu olup; FÜAB bu sektörün tek yasal temsilcisidir.

SERTİFİKALANDIRILAN FİDAN/MATERYAL MİKTARLARI

Yıllar	Meyve	Asma	Toplam
2002	2.420.730	1.092.500	3.513.230
2003	2.844.287	1.920.000	4.764.287
2004	6.535.201	428.800	6.964.001
2005	18.672.936	2.276.862	20.949.798
2006	41.534.409	5.179.290	46.713.699
2007	64.230.921	6.157.120	70.388.041
2008	18.279.586	2.958.185	21.237.771
2009	19.914.532	2.032.860	21.947.392
2010	27.953.671	3.407.915	31.361.586
2011	30.895.364	3.499.880	34.395.244
2012	45.394.005	3.393.588	48.787.593
2013	56.027.584	7.129.690	63.157.274
2014	58.384.744	5.465.230	63.849.974
2015	58.861.367	4.981.436	63.842.803
2016	65.047.025	4.349.560	69.396.585
2017	101.676.747	3.826.412	105.503.159
2018	104.309.465	2.270.864	106.580.329
2019	99.761.489	3.043.733	102.805.222
2020	119.161.463	3.362.893	122.524.356
2021	133.187.115	4.824.427	138.011.542

Kaynak: BÜGEM

Yıllara göre sertifikalandırılan miktardaki artış, üretimin artması ve kayıtlı üretimin artmasının sonucunda ortaya çıkmaktadır. 2005 yılında Bakanlıkça fidan kullanım desteğinin verilmeye başlaması, yıllara göre fidan kullanım destekleme kapsamında ve birim fiyatlarında yapılan değişiklikler, 2006 yılında Tohumculuk Kanunu ile birlikte 2008 yılında FÜAB'ın kurulması ve 2009-2010 yılında yasal altyapının kurulması, 2010 yılında doku kültürü üretici ve üretimlerinde gelişmenin yaşanması, fidan üretim standardında yaşanan ilerlemeler sonucunda ithalatın azalması ve ihracatın artması, 2016 yılında Bakanlıkça sertifikalı fidana üretim desteği verilmeye başlanması, 2016 yılında ihracatın bir önceki yıla kıyasla 3 kat daha fazla gerçekleşmesi; yani özetle Ülkemiz Fidancılık ve Meyvecilik Sektörlerinde yaşanan gelişmelerin sonucunda sertifikalandırılan fidan miktarlarında değişiklikler ve genel itibariyle artış gözlenmiştir.

TÜRLERE GÖRE 2021 YILI FİDAN ÜRETİMLERİ

TÜR ADI	ÖN TEMEL	TEMEL	SERTİFİKALI	STANDART	GENEL TOPLAM
ELMA	300	875	7.339.470	5.443.799	12.784.444
CEVİZ		7.810	4.757.689	4.141.070	8.906.569
BADEM			1.190.160	3.807.915	4.998.075
MUZ			3.706.726	908.000	4.614.726
ZEYTİN	1.500		1.524.600	2.124.495	3.650.595
ÜZÜM	160	117		2.864.919	2.865.196
KAYISI			242.210	2.494.389	2.736.599
KİRAZ		280	366.650	1.676.106	2.043.036
ARMUT		355	186.700	1.617.917	1.804.972
ŞEFTALİ			269.220	1.484.267	1.753.487
NEKTARİN			115.500	1.467.883	1.583.383
MANDARİN	30	300		1.544.820	1.545.150
ERİK			52.910	909.103	962.013
AYVA		145	88.450	811.459	900.054
LİMON	30		5.000	817.180	822.210
MAVİ YEMİŞ			180.000	578.980	758.980
TRABZON HURMASI			15.000	731.930	746.930
PORTAKAL	90		7.000	626.640	633.730
İNCİR				529.375	529.375
ARONYA			242.000	281.430	523.430
VİŞNE		45		277.251	277.296
NAR				268.810	268.810
KİVİ	170			246.930	247.100

AVOKADO				212.049	212.049
KESTANE	40			187.230	187.270
ANTEPFISTIĞI	3.800		5.600	78.500	87.900
BEYAZ DUT				86.586	86.586
KARA DUT				68.654	68.654
ALTINTOP				67.640	67.640
MUŞMULA				52.360	52.360
FINDIK				43.800	43.800
KAMKAT				38.440	38.440
KUŞBURNU				25.000	25.000
PİKAN CEVİZİ				23.600	23.600
FRENK ÜZÜMÜ				11.000	11.000
PİTAYA				6.000	6.000
KEÇİBOYNUZU				3.100	3.100
PASİFLORA				2.900	2.900
JAPOM ARMUDU				2.614	2.614
DUT				1.500	1.500
MANGO				1.000	1.000
AĞAÇ KAVUNU				250	250
BERGAMOT				250	250
KIZILCIK				250	250
Genel Toplam	6.120	9.927	20.294.885	36.567.391	56.878.323

Kaynak: BÜGEM

Türlere ve illere göre üretim miktarlarımızı değerlendirdiğimizde; 44 türde ve 47 ilde fidan ve materyal üretimi yapıldığı ve fidan üretimimizin %64'ünün standart sınıfta olduğu, hastalık bulaşıklığı nedeniyle sertifikasyon sisteminin kurulamaması, sık çeşit değişikliği nedeniyle damızlıkların oluşturulamaması, tescilsiz çeşitlere talepler, yoğun üretim yapılmayan meyve türlerinde sistemin kurulmaması, vb. nedenlerle çoğu türde sertifikalı sınıfta üretime geçiş yapılamayacağı; sonuç olarak bazı fidan üretimlerinin standart sınıfta devam edeceği görülmektedir.

İLLERE GÖRE 2021 YILI FİDAN ÜRETİMLERİ

İL	ÖN TEMEL	TEMEL	SERTİFİKALI	STANDART	GENEL TOPLAM
İZMİR			1.515.840	7.649.841	9.165.681
BALIKESİR			3.863.400	4.289.950	8.153.350
BURSA		2.560	1.334.269	5.676.352	7.013.181
ANTALYA	0	300	3.867.000	1.500.105	5.367.405
ISPARTA	200		2.468.500	2.076.792	4.545.492
HATAY				3.267.520	3.267.520
ADANA	150		1.230.000	1.339.100	2.569.250
KONYA			1.520.000	562.780	2.082.780
NİĞDE			1.779.500	145.700	1.925.200
MALATYA			95.410	1.644.200	1.739.610
MERSİN			581.366	1.041.469	1.622.835
MANİSA	160	117	184.000	1.246.270	1.430.547
TOKAT				1.358.210	1.358.210
ŞANLIURFA				1.160.510	1.160.510
AYDIN	30		669.100	355.910	1.025.040
ADİYAMAN			60.000	758.620	818.620
GAZİANTEP	3.800		205.600	326.569	535.969
KARAMAN			260.350	222.050	482.400
AFYONKARAHİSAR			81.400	389.100	470.500
BİLECİK				389.500	389.500
ÇANAKKALE			163.000	191.000	354.000
YALOVA	1.770		84.500	115.200	201.470
DENİZLİ			141.000	47.500	188.500
SAMSUN	10	500	17.000	165.070	182.580
KAYSERİ			99.250	59.380	158.630
DÜZCE				121.000	121.000
KAHRAMANMARAŞ		6.450	52.650	45.250	104.350
AMASYA				72.650	72.650
ANKARA			4.750	63.250	68.000
KİLİS				53.500	53.500
BURDUR				47.000	47.000
MUĞLA			15.000	24.250	39.250
ORDU				29.500	29.500
TEKİRDAĞ				29.000	29.000
DİYARBAKIR				21.000	21.000
YOZGAT				15.020	15.020
BİTLİS				10.000	10.000
KOCAELİ				10.000	10.000
ERZİNCAN				9.100	9.100

İSTANBUL				8.000	8.000
KARS				6.000	6.000
UŞAK				6.000	6.000
ELAZIĞ				5.500	5.500
ÇORUM			2.000	3.000	5.000
IĞDIR				5.000	5.000
RİZE				3.833	3.833
SAKARYA				840	840
Genel Toplam	6.120	9.927	20.294.885	36.567.391	56.878.323

Kaynak: BÜGEM

Sertifikalı fidan üretimi için zorunlu olan 3 nolu damızlıklardan elde edilecek sertifikalı materyal miktarı, mevcut **68.710 adet ağaç/omca** varlığının, Ülkemizin yurtiçi ve ihracat pazar miktarı için yeterli olamayacağı, sertifikalı üretimimizin artması için izolasyona sahip hazine veya kamu arazilerinin fidan damızlık ve üretimine tahsis edilmesinin önemini ortaya çıkmaktadır.

3 NOLU DAMIZLIK MİKTARI

Tür	Bitki Sayısı	Tür	Bitki Sayısı
Ceviz	17.887	Prunus Anacı	536
Elma	12.541	Erik	426
Zeytin	12.456	Antepfıstığı	408
Asma Anacı	9.308	Nektarin	407
Armut	2.775	Ayva	290
Badem	1.564	Japon Armudu	261
Portakal	1.472	Armut Anacı	250
Mandarin	1.468	Altıntop	220
Şeftali	1.463	Erik Anacı	110
Kayısı	1.199	Kiraz Anacı	100
Limon	1.075	Turunçgil Anacı	15
Elma Anacı	1.000	Trabzon Hurması	11
Kiraz	897	Muşmula	6
Asma Çeşidi	559	Vişne	6

Ülkemiz Fidancılık Sektörü Dış Ticaretinde; Bakanlığımızca en çok ihracat ön izni verilen türler sırasıyla; ceviz, elma, badem, zeytin, kiraz, armut, şeftali; en çok ithalat ön izni verilen türler ise (çoğunluğu damızlık veya fidan üretim amaçlı) sırasıyla; elma, armut, asma, kiraz ve şeftalidir. Türkiye’de sertifikalandırılan fidan ve materyal üretimi, 2002 yılında 4 milyon adet iken, 2021 yılında 138 milyon adet gerçekleştirmiş; 3.350 kat artan kayıtlı fidan üretimi ile ülkemiz kendine yeten, hatta üretiminin %40’ını ihraç ederek **“Dünya Fidancılığında Tercih Edilen Marka Olmak”** yolunda önemli ilerlemeler sağlamıştır. 2002 yılında 96 bin dolar fidan ihracatı, 2021 yılında 30 milyon dolara çıkmış, 31 bin kat artmıştır. Ülkemiz 10 yıl öncesine kadar fidan ithal ettiği Avrupa ülkelerine artık fidan ihraç eder duruma gelmiştir. Üretimlerimizin uluslararası standartlarda yapılması ile birlikte, özellikle son 10 yılda Türkiye’deki meyve bahçeleri ve bağlar yerli fidanlar ile kurulmaktadır.

Bakanlığımızca 2016 yılında başlanılan fidan üretim desteği ile sertifikalı fidan üreticisine son 3 yılda verilen 15 milyon TL üretim desteği, üreticilerimizin ürettiği fidanların ihraç edilmesi sonucunda devletimizin verdiği üretim desteğinin 2017-2019 yıllarında 105 milyon \$ fidan ihracatı ile 1,7 milyar TL, yani desteğin 111 katı fazlası, üreticiler tarafından döviz olarak Ülkemize geri kazandırılmıştır. Ancak son yıllarda özellikle kivi, maviyemiş, mango, avokado ve aronya gibi türlerde, Fidan İthalat Genelgesinde yasak olmasına rağmen ticari amaçlı ithalatının yapılmasına engel olunmaması nedeniyle, 2020 yılından itibaren fidan ithalatında artış yaşanmaktadır.

FİDAN ÜRETİMİ VE DIŞ TİCARETİ

Yıllar	Üretim	İhracat	İthalat
	(Milyon Adet)	(Bin \$)	(Bin \$)
2002	4	96	199
2005	21	18	1.943
2014	64	8.357	3.755
2015	64	8.767	4.789
2016	69	26.526	4.012
2017	106	29.210	2.316
2018	107	37.964	2.355
2019	103	37.766	1.858
2020	122	31.675	3.249
2021	138	30.194	5.863
Değişim (%) (2002-2021)	3.350	31.352	2.847

Ülkemiz fidancılık sektöründe yaşanan ilerlemenin sonucunda Meyvecilik Sektörümüzün de geliştiği, 2005 yılından itibaren Bakanlıkça verilen fidan kullanım desteğini alabilmek için bahçe tesisinde sertifikalı fidanın kullanılması, 2010 yılından itibaren de sektörle ilgili yasal altyapının oluşturulması neticesinde fidan üretiminde kalitenin artması ile meyve bahçeleri yerli fidanlarla kurulmuş; sonucunda da meyve üretim ve ihracat değerlerinde de hızlı artış sağlanmıştır.

ÜLKEMİZ MEYVE ÜRETİM, İTHALAT VE İHRACAT VERİLERİ

Yıllar	Meyve Bahçe/ Bağ Alanı	Meyve Üretim Miktarı	Meyve İthalat Miktarı	Meyve İthalat Değeri	Meyve İhracat Miktarı	Meyve İhracat Değeri
	(Bin Ha)	(Bin Ton)	(Bin Ton)	(Bin \$)	(Bin Ton)	(Bin \$)
2002	2.674	14.158	128	34.865	1.023	392.000
2010	3.011	17.915	322	262.417	1.650	1.869.649
2015	3.284	19.099	384	438.899	2.824	4.320.508
2016	3.329	20.322	409	519.880	3.063	3.870.623
2017	3.348	22.109	431	571.786	3.297	3.830.367
2018	3.457	22.279	383	494.150	3.786	3.945.816
2019	3.519	22.293	365	459.650	3.427	4.955.852
2020	3.564	23.586	429	514.477	3.643	5.245.300
2021	3.595	24.570*	363	439.388	4.056	5.788.614

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, TÜİK

Diğer taraftan; ticari amaçlı fidan ithalatı Bakanlıkça 2019 yılında yasaklandığı için ithalat değeri 1.858.000 \$'a düşmüş, ancak Bakanlıkça 2020 yılından itibaren dolaylı olarak ticari amaçlı ithalata izin verilmesi ve fidanların gümrükten girdikten sonraki süreçteki Bakanlık kuruluşları arasındaki koordinasyon eksikliği ve denetimlerdeki aksama nedeniyle 2021 yılında fidan ithalatının 5,9 milyon \$'a yükseldiği görülmektedir. Bu veriler, Bakanlık uygulamalarının ithalatın azaltılmasında ne kadar etkili olduğunu göstermektedir.

Ayrıca fidan ihracatımızda 37.766.000 \$ olan 2019 değeri, 2021 yılında yurtiçindeki talep fazlalığı nedeniyle 30 milyon \$'a düşmüştür. Bu veriler, fidan üretiminde artışa ihtiyaç duyulduğunu ve Ülkemizde üretilen fidanların yurtiçi ve yurtdışında talep edildiğini göstermektedir.

Sonuç olarak; fidan üreticilerinin Ulusal ve Uluslararası alanda talep gören çeşitlerin fidanlarını üretmesi ve fidan üretim standartlarının gelişmesinin sonucunda, Ülkemiz sadece fidan değil, aynı zamanda meyve ihracatında da gelişme göstermiş ve fidancılık ile meyvecilik sektörleri toplamda Ülkemize **5,8 milyar dolar** döviz girdisi sağlamışlardır.

FİDAN ÜRETİCİLERİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜMLERİ

- A. Bürokratik Yükümlülükler
- B. Kayıt Dışı Üretim ve Satış
- C. Çeşit İslahının Yetersiz Olması
- Ç. Çeşit Tescil Sorunu
- D. Üretim Alanı Sorunu
- E. Sertifikasyon ve Pasaport İşlemleri
- F. Destekleme ve Teşviklerin Yetersiz Olması
- G. İhracat Sorunları
- H. İthalat Sorunları
- İ. Doku Kültürü ile Üretimde Elektrik Tarifesi
- J. Birlik Sorunları

A. BÜROKRATİK YÜKÜMLÜLÜKLER

Fidan üretim ve pazarlaması ile ilgili birden çok kurum ve mevzuat, uygulamada yer almakta, yani fidan üreticisi fidan üretimi ve pazarlaması süreçlerinde farklı yetki belgeleri almak, pek çok kuruma üye olmak, pekçok kurumun ve mevzuatın yükümlülüklerini yerine getirmek zorunda kalmaktadır.

Fidan üreticisinin yapmak zorunda olduğu bürokratik yükümlülükler:

1. Fidan Üretici Belgesini İl Müdürlüğünden alır ve en geç 5 yılda bir yeniler.
2. Üretici Belgesi ile Fidan Üreticileri Alt Birliği'ne (FÜAB) üye olmak zorundadır. Üyelik yükümlülüklerini yerine getirir.
3. Üretici Belgesi ile İl/İlçe Müdürlüğünden pasaport sistemine operatör kaydı yaptırır.
4. Üretim arazisinin ÇKS kaydı için Ziraat Odasına üye olmak zorundadır. Üyelik yükümlülüklerini yerine getirir ve ödeme yaparak Çiftçi Belgesi alır.
5. Çiftçi Belgesi ile İl/İlçe Müdürlüğünde üretim yapacağı arazinin ÇKS kaydını yaptırır.

6. İl/İlçe Müdürlüğü tarafından üretim alanında toprak örneği alınır ve analiz sonucu temiz çıktığı takdirde üretim yapılmasına izin verilir.
7. Üretim Beyannamesini İl Müdürlüğüne verir ve İl/İlçe Müdürlüğü personeli tarafından pasaport ve sertifikasyon parsel kontrolü yapılır.
8. Bakanlık kuruluşları TTSM veya FFTM'den sertifika ve etiketi alır.
9. Üretimlerine sertifika aldıktan sonra, satış yapabilmek için **Esnaf ve Sanatkarlar Odası** veya **Ticaret Odasına** üye olmak zorundadır. Üyelik yükümlülüklerini yerine getirir.
10. Başka Fidan Üreticisinin fidanlarını alıp satabilmek için İl/İlçe Müdürlüğünden Tohumluk Bayi Belgesi alır ve Tohum Dağıtıcıları Alt Birliği'ne (**TODAB**) üye olmak zorundadır. TODAB'a üyelik yükümlülüklerini yerine getirir. *(mevzuatta bir istisna maddesi olmamasına rağmen, Bakanlıkça sadece Süs Bitkisi Üreticilerine, bayi olmadan ve TODAB'a üye olmadan başka üreticilerin üretimlerini alıp satma istisnası tanınmıştır.)*
11. Üst kademe fidan ve materyal üretebilmek için BÜGEM'den Özel Sektör Tarımsal Araştırma Kuruluşu Belgesi almak ve Bitki Islahçıları Alt Birliği'ne (BİSAB) üye olmak zorundadır. Üyelik yükümlülüklerini yerine getirir.
12. Yurtdışından "üretim amaçlı fidan veya ihraç amaçlı materyal ithalatı" yapabilmek için, sıfır faizli Ziraat Bankası kredisi alabilmek için, BÜGEM'den Yetkilendirilmiş Tohumculuk Kuruluşu Belgesi almak zorundadır.
13. Fidanı ihraç edebilmek için **İhracatçı Birliğine** üye olmak zorundadır. Üyelik yükümlülüklerini yerine getirir.
14. Üretim, yetki, kontrol ve satış sürecinde her bir işlem için ayrı ayrı ücretlerini öder.

Bu nedenle; Fidan üreticisi kazanç elde etmeden önce ve gelir elde edecek olsun veya olmasın pekçok yükümlülükleri ve ödemeleri yapmak zorundadır. Bu işlemler ve masraflar, fidan üretim maliyetini arttırmakta, ayrıca bu süreçleri yapmayan kayıt dışı üreticiler ve üretimlerindeki düşük fiyat nedeniyle haksız rekabete maruz kalmaktadır.

Sonuç olarak; fidan üreticisinin üretim, ihracat, sertifikasyon, pazarlama, destekler, krediler, gibi fidancılık sektörü ile ilgili tüm faaliyetlerde bulunabilmesi için; sadece **Fidan Üretici Belgesi** alması, sadece **FÜAB'a üye olması**, fidanlarında resmi kontrolleri yaptırarak resmi onay sonrası üretimlerinin **etiketini kendinin basması** yeterli olmalıdır.

B. KAYIT DIŞI ÜRETİM VE SATIŞ

Kayıt dışı üretim ve satışlar; Birliğimize üyelerimiz tarafından en çok iletilen Őikayettir. Bakanlıkça yetkilendirilmiş olan, yani Fidan Üretici Belgesi veya Doku Kùltürü ile Tohumluk Üretici Belgesi alan üretici kişi/kuruluş sayısı tam olarak Birliğimizce bilinmemektedir. Kayıt dışı üretim ve satışlarda, yukarıda belirtilen 14 adet yükümlülüklerin bir kısmı veya tamamı yerine getirilmemekte olup; aŐağıda yer alan kayıt dışılık çeŐitlerinden bir veya birkaçı söz konusudur.

Kayıt dışılık çeşitleri:

1. Üretici belgesi olmayan üreticiler,
2. Operatör kaydı olmayan üreticiler,
3. Birlik üyeliği olmayan üreticiler,
4. Bakanlıkça kontrol edilmemiŐ, sertifika ve etiketi olmayan üretimler,
5. Faturasız yapılan satışlar.

Kayıt dışı üretim ve satışın zararları:

1. **Ülke ekonomisine zararı;** Kayıt dışı üretim ve satışlar çoğunlukla faturasız satışlar olup; KDV Kanununa da aykırı satışlardır. Ayrıca gerek yurt içi bahçelerde verim ve kalitedeki düşüş, gerekse yurtdışı piyasalardaki olumsuz imaj nedeniyle fidan ve meyve üretimi ile ihracatını da olumsuz etkilemektedir.
2. **Yasal üreticiye zararı;** Kayıt dışı üretim ve satışların düşük fiyatlı olması nedeniyle, kayıtlı ve yasal üreticilerin sağlıklı ve kaliteli üretimleri fiyatta rekabet edememekte, ayrıca bahçe tesis eden üreticilerin bilinçsiz bir şekilde 20-50 yıllık tesisini sadece fiyatın düşüklüğüne aldanarak kayıt dışı üretimleri tercih etmesi söz konusu olabilmektedir. Bu durumda yasal üretici ya fiyatı maliyetin altına düşürmekte veya üretimlerini satamamaktadır.
3. **Meyve üreticisine ve ekolojisine zararı;** Kayıt dışı üretimler, ismine doğruluk ve fidanın sağlığı açısından Bakanlıkça kontrol edilmediklerinden, bahçe tesisinden çok kısa sürede dikilen fidanlar kurumakta, bahçe toprağına hastalık bulaştırmakta veya istenilen meyve verim ve kalitesi elde edilememektedir. Bu zararın ortaya çıkışı 1 yıl ile 5 yıl arasında değişmekte, dolayısı ile telafisi 10 yılı bulabilmekte, hatta bazı hastalıklar açısından söz konusu bahçe dışındaki diğer sağlıklı bahçeler açısından da risk kaynağı oluşturmaktadır.
4. **Kayıtlı üretime zararı;** Kayıt dışı satıştan dolayı çeşidin etkin korunamayacağı düşüncesiyle yabancı çeşidin ıslahçısı tarafından çeşit tescil yetkisi alınamamakta; sonuç olarak çeşit ülkemizde kayıt altına alınamadığından, sertifikalı fidan üretimi yapılamamaktadır. Ayrıca kayıt dışı üretim ve satışların yol açtığı olumsuz tablo, doğrudan tüm fidan üretici ve üretimlerinde olumsuz algı oluşmasına neden olmaktadır.

Kayıt dışı üretim ve satışların önlenmesi için:

1. Kayıt dışı üretim ve satışların büyük kısmı doğrudan farklı Bakanlık birimleri arasında koordinasyonla engel olunması mümkündür. Örneğin;
 - GKGM'de bitki pasaportu sisteminde olup, BÜGEM (TTSM, FFTM)'den sertifika almamış üretimler, BÜGEM-GKGM işbirliği ile tespit edilerek, sertifikalandırma açısından kayıt dışılık tespit edilebilir.

- Bitki pasaportu ve TTSM-FFTM'den sertifika almış üreticilerden FÜAB üyeliği olmayanlar BÜGEM-FÜAB koordinasyonu ile tespit edilerek, üyelik açısından kayıt dışı olan üreticiler belirlenebilir.
- 2. Kayıt dışı üretici ve üretimleri önlemek için fidanda TBS sistemi kurularak uygulamaya geçilmelidir. Bu sayede Bakanlık birimleri ve FÜAB tarafından sistemde işlemler, onay ve takip etkin şekilde yapılabilir.
- 3. İhalelere sadece yasal üretimlerin girmesi sağlanmalıdır.
- 4. İnternet ve televizyondan yapılan pazarlama ilanlarında kayıt dışı üretici ve üretimlerle ilgili 5553 sayılı Kanun'un 12. Ceza maddesi uygulanmalıdır.
- 5. Kamu spot yayınlar yoluyla kamuoyu "kayıt dışı üretimler ve zararları" hakkında bilgilendirilmelidir.
- 6. Kayıt dışı üretim ve üreticiler Bakanlık ve/veya FÜAB'a ihbar edilmelidir.
- 7. Sertifikaya sahip tüm fidanlara Bakanlıkça üretim desteği verilerek tüm üretimler yasal sisteme çekilmelidir.
- 8. Nar ve muz fidanına da kullanım desteği verilmeli, tüm fidan türleri kullanım desteği kapsamına alınmalı; bahçe tesisinde fidan kullanım desteği için asgari %6 eğim şartı kaldırılmalıdır.
- 9. Materyal üretimi ve kullanımına da destek verilerek, damızlık tesisi, yani sağlıklı ve ismine doğru üretimler teşvik edilmelidir.

Sonuç olarak; Bakanlık, FÜAB, yasal üreticiler ve kamuoyunun işbirliğinde kayıt dışı üretici ve kayıt dışı üretimlerin önlenmesi mümkün olup; 2011 yılında çalışmalarına başlanılan TBS sisteminin tamamlanarak, Bakanlık ve üreticiler açısından fidancılık sektörü ile ilgili tüm iş ve işlemlerin bu yazılım üzerinden yürütülmesi, çalışmaların daha kolay, hızlı, hatasız olmasını sağlayacaktır.

TBS sistemi tamamlanıp uygulamaya geçinceye kadar; "Fidan Üretici Belgesi düzenlendiğinde veya yenilendiğinde o yıla ait FÜAB Üyelik Belgesi istenir, 60 gün içinde bu üyelik belgesini ibraz etmeyen üreticinin Fidan Üretici Belgesi iptal edilir" maddesi ve "sadece FÜAB üyelik belgesi ibraz eden üreticilerin üretimlerine Parsel

Kontrol Raporu düzenlenir” ve “sertifika ve etiket başvurusunda FÜAB üyelik belgesi de sunulur” maddeleri Tohumculuk Uygulama Talimatına eklenerek geçici çözüm sağlanmalıdır.

C. ÇEŞİT ISLAHININ YETERSİZ OLMASI

Meyvecilikte çeşit ıslahının en az 15 yıl sürmesi, yeni çeşidin talep görmesinin garanti olmaması ve fidan üreticilerinin **%99'unun yerli sermayeli** olması nedeniyle, ülkemizde meyvecilik özel sektör araştırma kuruluşu da çok azdır. 2022 yılı itibariyle sadece **18 Firma** Meyve-Asma Özel Sektör Tarımsal Araştırma Kuruluşu yetkisine sahiptir.

Islah çalışmalarının altyapısının pahalı olması ve uzun sürmesi; ülkemizdeki genetik zenginliğimize karşın yerli çeşit ıslahı çalışmalarının yeterince yapılamamasına yol açmaktadır. Dolayısıyla meyvecilik ve fidancılık sektörünün tercih ettiği çeşitler çoğunlukla yabancı çeşitler olmakta, ister 5042 kapsamında koruma altına alınmış, ister alınmamış olsun, bu çeşitlerin kullanımı için yabancı ıslahçılara royalty bedelleri ödenmektedir.

Koruma altındaki meyve ve asma çeşitlerine baktığımızda ise ilgili Kanun 2004 yılında yürürlüğe girmiş, 2009 yılında ilk meyve ve asma türlerinde koruma altına alınma çalışmaları başlamıştır. Korunan 427 çeşit içinde **66 yerli çeşit** ıslahçı hakkı kapsamında korunurken, bu yerli çeşitlerin sadece 26'sı özel sektör araştırma kuruluşları tarafından ıslah edilmiştir. Ayrıca sert çekirdekli meyve türlerinde koruma altına almanın yoğun yapıldığı ve yabancı çeşit sayısının fazla olduğu görülmektedir.

Ülkemizde kayıtlı çeşit, korunan çeşit ve fidan üretimi yapılan çeşitler incelendiğinde, fidan üretiminde yabancı çeşitlerin ağırlıkta olduğunu ve Ülkemizdeki ıslah çalışmalarının henüz istenen seviyede olmadığını göstermektedir. Ayrıca yerli çeşitlerin uluslararası piyasada tanınırlık ve talep görmemesi de fidanın üretilmemesine yol açmaktadır. Bu durum, Ülkemiz meyve üretimi ve ihracatında, dolayısı ile fidan üretimi ve ihracatında yabancı çeşitlerin talep edildiğini göstermektedir.

ÜLKEMİZDE KORUMA ALTINDAKİ MEYVE / ASMA ÇEŞİTLERİ

Tür Adı	Çeşit Miktarı	Yerli Çeşit Miktarı	Özel Sektör Tar.Arş.Kur. Ait Çeşit Miktarı
Ahududu	6		
Armut	3		
Armut Anacı	1		
Asma	50	24	
Ayva	1	1	
Badem	7		
Böğürtlən	1		
Ceviz	2	1	1
Çilek	41	4	4
Elma	20	1	1
Erik	10	7	7
Fındık	3	3	
Japon Eriği	2		
Kayısı	40		
Kestane	1	1	
Kiraz	9	1	
Kivi	6		
Kuşburnu	1	1	1
Limon	8	4	
Malus Anacı	2		
Mandarin	13	1	
Maviyemiş	20		
Muz	5	5	4
Nar	4	3	
Nektarin	69	4	3
Portakal	4		
Prunus Anacı	15	1	1
PrunusAnacı	2		
Şeftali	77	3	3
Tangor	1		
Trabzon Hurması	1	1	1
Zeytin	2		
Genel Toplam	427	66	26

Kaynak: BÜGEM

Çeşit İslahının yetersiz olmasının zararları:

- Fidan ve meyve üreticileri, yabancı ıslahçılarının şartlarını kabul etmek zorunda kalmaktadırlar.

- Ülkemizde koruma altına alınma şartlarını yitiren yabancı çeşitlerin, Ülkemizde kayıt altına alınamaması nedeniyle, fidanda ismine doğrulukta sorun yaşanmaktadır.
- Yerli çeşit zenginliğimiz kaybolmaktadır.
- Yabancı ıslahçıya ıslahçı hakkı bedeli ödenmektedir.
- Yabancı çeşitlerin Ülkemiz ekolojisine uyumlu olup olmadığının ve performanslarının bilinmemesine rağmen; meyve bahçelerinin bu yabancı çeşitlerle kurulması nedeniyle elde edilecek verim ve kalite önceden bilinmemektedir.
- Uluslararası fidancılık ve meyvecilik piyasasında Ülkemiz çeşit tercihini yönlendirmede söz sahibi olamamaktadır.

Meyvecilikte çeşit ıslahının artması için:

1. Kamu-Özel Sektör-Üniversite işbirliği artırılmalıdır.
2. Yerli çeşitlerin fidan üretim ve kullanımına ilave destek verilmelidir.
3. TAGEM ve TÜBİTAK projelerinde çeşit ıslahı öncelikli alan olmalıdır.
4. Yerli ümitvar çeşitlerin Ulusal ve Uluslararası piyasada tanıtımı sağlanmalıdır.

Ç. ÇEŞİT TESCİL SORUNU

5553 sayılı Tohumculuk Kanunu gereği, Ülkemizde kayıtlı çeşitlerin fidan üretimi, sertifikasyonu ve pazarlamasına izin verilmekte, çeşitlerin kayıt altına alınması için ise Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliği gereği, çeşidin ıslahçısından yetki belgesi alınması zorunludur. Diğer taraftan, sadece ıslahçı hakkı kapsamında Ülkemizde koruma altında olan çeşitlerle ilgili olarak 5042 sayılı Kanun hükümleri uygulanmakta; bir çeşidin korunabilmesi için ise Ülkemizde 1 yıl, diğer ülkelerde ise 6 yıldan daha uzun süredir ticarete sunulmamış olması, yani yeni çeşit olması şartı aranmaktadır.

İncir, nar, fındık ve antepfıstığı dışındaki tüm türlerde yabancı ıslahçıların çeşitleri yurtiçi ve yurtdışı piyasalarda fidanı ve meyvesi talep görmektedir. Çeşit koruma sistemi 5042 sayılı Kanun kapsamında olması gerekirken, çeşit kayıt yönetmeliğindeki “**ıslahçıdan alınması gereken yetki belgesi**” şartı nedeniyle, Ülkemizde koruma altında olmayan ve olamayacak olan yabancı çeşitlere dolaylı koruma sağlanmakta, yani fidancılık ile meyvecilik sektörünün talep ettiği yabancı çeşitlerin Ülkemizde kayıt altına alınması mümkün olamamaktadır. Bu çeşitlerin büyük bir kısmı Ülkemizde koruma altına alınma şartlarını sağlamayan çeşitler olduğundan,

Çeşidin ıslahçısı, çeşidin yetki belgesini vermeyerek, yurtdışında ıslahının royalty bedeli aldığı fidan üreticilerinden Ülkemiz fidan ihtiyacının karşılanmasını istemekte; yani fidanda dışa bağımlı olmaya yönlendirmektedir. Ayrıca bazı yabancı ıslahçılar Ülkemizde koruma altındaki çeşitlerde dahi, kayıt dışı satıştan dolayı çeşidin etkin korunamayacağı gerekçesiyle, çeşidin Ülkemizde tescil edilmesini de istememektedir. eşit tescil yönetmeliği hükümlerinden dolayı; Ülkemizde ve yurtdışında talep gören pek çok çeşit tescil edilememekte ve sonucunda fidanda ismine doğrulukta sorun yaşanmaktadır.

Meyvecilikte geçmişten itibaren yaşanan çeşit tescil sorunu nedeniyle, Bakanlıkça tescil sorununun çözümü ve fidanda ismine doğruluğu sağlamak amacıyla, 1990, 1993 ve 2011 yıllarında Bakan Oluru ile pek çok çeşit tescil edilerek fidan üretimine sunulmuştur.

TESCİLLİ ÇEŞİT SAYISI EN FAZLA OLAN TÜRLER

Tür Adı	Tescilli eşit Sayısı
Üzüm	154
Zeytin	126
Şeftali	102
Elma	94
Kayısı	87
Nektarin	74
Kiraz	59
Nar	56
Ceviz	55
Armut	52
Mandarin	44
İncir	42
Badem	40
Ayva	34

Kaynak:TTSM

YILLARA GÖRE MEYVE VE ASMA ÇEŞİT TESCİLİ

Tescil Yılı	Tescilli Çeşit Sayısı	Yabancı Çeşit Sayısı
1990	478	203
1991	4	0
1993	387	172
2004	5	0
2007	1	1
2008	7	7
2009	20	1
2010	50	36
2011	144	118
2012	19	11
2013	26	9
2014	36	24
2015	54	21
2016	30	7
2017	58	36
2018	22	7
2019	65	38
2020	30	12
2021	25	6
Toplam	1461	709

Kaynak:TTSM

Çeşitleri tescil edememenin zararları:

- Üretilen fidan ve materyallerde ismine doğruluk sağlanamamakta, hem Bakanlık hem fidan üreticisi risk almaktadır. Üretilen fidan ve materyalin sertifika ve etiketindeki isim, gerçek çeşitten farklı olmaktadır.
- İhracatta fatura ve sertifika belgelerinde uyumsuzluk yaşanmaktadır.
- Fidan üreticileri, bahçe tesis eden üreticilerle hukuki sorun yaşamaktadır.
- Kayıt altına alınamayan çeşitlerde sertifikasyon sistemi kurulamadığından, sertifikalı fidanı üretilmemektedir.
- Damızlık tesis edilememektedir.
- Meyve bahçesi tesisinde ithal fidan kullanılmaktadır.

Çeşit tescil sorunu çözümü için;

1. Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliği Madde 4(1)(aa) Serbest Çeşit: Ülkemizde koruma altında olmayan veya koruma başvurusu yapılmamış ve 6 yıldan

daha öncesine ait ticarete sunulduğu belgelendirilen çeşitler veya UPOV'da 10 yıl ve öncesinde tescil edildiği belirtilen çeşitler" şeklinde değiştirilmeli; Madde 30(3)'te "Sadece serbest çeşit olmayan çeşitlerin tescil başvurusunda ıslahçıdan alınan yetki belgesi istenir, serbest çeşitlerde yetki belgesi gerekli değildir." şeklinde değişiklik yapılmalıdır.

2. Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliği Madde 5(5)'te "tohumluk üretici kuruluşlar ve 5553 sayılı Kanun'daki AltBirlikler tescil başvurusunda bulunabilirler" şeklinde değişiklik yapılarak FÜAB da tescil başvurusu yapabilmelidir.
3. Yerli çeşit ıslahı çalışmaları arttırılmalıdır.

D. ÜRETİM ALANI SORUNU

Ülkemiz Fidan Sertifikasyon Sistemi'nde 1 nolu ve 2 nolu damızlıkların Bakanlıkça yetkilendirilen araştırma kuruluşları ve üniversitelerde kurulması mümkün iken, sertifikalı materyalin alınabildiği 3 nolu Damızlıklar ise Bakanlıkça "Fidan Üretici Belgesi" veya "Doku Kültürü ile Tohumluk Üretici Belgesi" verilerek yetkilendirilen fidan üreticileri tarafından kurulabilmektedir.

3 nolu damızlıklar, türe göre değişmekle birlikte, diğer meyve bahçeleri ve bağ tesislerinden 10 metre ile 2 Km arasında izolasyon mesafesinde kurulması gereken, aksi halde her yıl ağaçlarda Bakanlık kuruluşlarınca zararlı organizma analizleri (ki bu işlem yüksek üretim maliyetine yol açmakta, ayrıca %100 güvenilir sonuç vermemektedir) yapılması gereken; ortalama 20 yıl materyal almanın mümkün olabildiği tesislerdir. Bu damızlığın kuruluşunda kullanımı zorunlu olan Temel fidanların ise herbiri 80 TL ve üzeri bedelle yurtiçi Bakanlık Araştırma Enstitüleri ve üniversiteler veya yurtdışından alınmaktadır.

Sağlıklı ve ismine doğru fidan üretiminde en önemli altyapı, damızlıkların kurulmasıdır. Ancak fidan üreticilerinin %40'ının yıllık cirosunun 100.000 TL'nin altında mikro üreticiler olduğu; damızlık kurmak için gerekli sermaye, teknik personel ve altyapı yeterliliğine sahip olan üretici sayısının ise çok az olması nedeniyle, üreticilerin kümelenmesinin gerekliliği anlaşılmaktadır.

Ayrıca sağlıklı ve ismine doğru fidan üretiminde teknik altyapının Bakanlıkça TİGEM başta olmak üzere izolasyonu yeterli kamu arazilerinin, 3 nolu Sertifikasyon

Damızlığının ve Standart Damızlıkların kurulması için tahsis edilmesi, Ülkemiz Fidancılık ve Meyvecilik Sektörü için elzemdir.

Damızlıkta Riskler

Damızlığa Dikilecek Çeşit Seçimi: Üreticilerin bireysel olarak damızlık kurması halinde, Bakanlık tarafından çeşit bazında üretilen fidan ve sonucunda meyve üretiminde yönlendirme yapılamayacak; yani Ülkesel üretim planlaması uygulanamayacaktır. Üreticiler çeşit seçimini, çoğu yabancı olan çeşitler ve piyasa taleplerine göre yaptıklarında, söz konusu çeşitlerin fidan üretimleri artacak, arz fazlalığından üreticiler fidan ve meyve üretimlerine daha düşük gelir edilecektir. Çeşit seçiminin doğru yapılmaması sonucunda, meyve bahçeleri ve bağlar 20-50 yıllık tesisler olması nedeniyle, üreticilere ve Ülkemiz ekonomisine uzun süreli olumsuz yansımaları olacaktır.

Ayrıca Ulusal ve uluslararası piyasada yeni çeşitlerin talep edilmesinin sonucunda, damızlıklardaki çeşitlerin kullanılma süreleri, 1-2 çeşit dışında, sadece 5-10 yıl olmaktadır. Yeni çeşit talepleri sonucunda da damızlık tesisinin yenilenmesi gerektirir.

Damızlık Tesisinde İzolasyon: Ülkemizin hemen her yerinde meyve üretim alanlarının bulunması nedeniyle, damızlık için izolasyona sahip arazi bulmak neredeyse imkansızdır. Bu nedenle, izolasyonu olan alanlar çok sınırlı olduğundan, üreticilerin ayrı ayrı damızlık kurması uygulanabilir bir yol olmayacaktır. Ayrıca, yasal engel bulunmadığından, damızlık çevresinde sonradan meyve bahçesi tesisine engel olunamamakta; sonucunda da damızlığa zararlı organizmaların bulaşması riski doğmaktadır. Tohum türlerinde uygulanan “Özel Tohumluk Üretim Alanları” ile ilgili mevzuat düzenlemesi, meyve/asma türlerinde damızlık tesislerinin 20-50 yıllık tesisler olması nedeniyle fidancılık sektöründe uygulanamamaktadır. Bu durum, fidancılık sektöründe damızlık tesislerindeki ve fidandaki hastalık riskini arttırmaktadır. Zararlı organizma bulaşması sonucunda, yüksek bedeller ödenerek kurulan damızlığın sökülerek imha edilmesi gerekmekte ve tüm yatırım sıfırlanmaktadır. Damızlık tesisindeki bu riskler, 2007 yılında başlanılan Ülkemiz sertifikalı fidan üretimi çalışmalarında istenilen hedeflere ulaşılmasını engellemektedir. 14 yılın sonunda, 2021 yılında toplam 56 milyon meyve fidanı üretiminin sadece 20 milyon adet sertifikalı

fidan, 36 milyon adet ise standart fidan olarak gerekleŒmiŒ; asma fidanı üretimimizin tamamı da standart sınıfta olmuŒtur. Fidan ve meyve üretimimiz ile ihracatımızın geliştirilmesi için sertifikalı fidan üretimimizi arttırmalı, buna engel sorunların temeli olan damızlık sorunu çözmeliyiz.

Damızlığın Bakım ve Kontrolü: Damızlık idamesi teknik bilgi gerektirmektedir. Ancak yetkilendirme yönetmeliği gereği her fidan üreticisinin teknik personeli (Ziraat Mühendisi/Teknikeri/Teknisyeni) tam zamanlı alıŒtırma zorunluluğu bulunmamakta olup; damızlık bakım ve kontrollerinin üretici tarafından yapılması mümkün olmamaktadır. Bu durumda kontroller sadece Bakanlık İl Müdürlükleri tarafından yapılmakta; 81 İl Müdürlüğünde parsel kontrolünü yapan yüzlerce personel nedeniyle metot birliği sağlanamamakta, Ülkesel bir üretim standardı oluşturulamamaktadır.

Sonuç olarak; sertifikalı fidan için bir zorunluluk olan 3 nolu damızlıklar, ne Bakanlık birimleri ne de TİGEM bünyesinde kurulmamış; üretim ve karlılık açısından yüksek riskli olduğu için kamu fidanlıkları kapatılmış ve bunların sonucunda bazı fidan üreticileri tarafından 3 nolu damızlıklar ve standart materyal damızlıkları kurulmuŒtur.

Diğer taraftan; izolasyonu sağlayan TİGEM arazilerinde kiralama ücretlerinin çok yüksek olduğu (2021 yılında 1.528,2TL/Da+KDV) görölmekte olup; damızlıktan elde edilecek materyallerin satış geliri ile yüksek kira bedellerinin ödenmesi, damızlık bakım masraflarının karşılanması ve yeni eŒitlerin damızlığa eklenmesi mümkün olamamaktadır.

Mevcut Œartlarda TİGEM arazilerinde sadece üreticilerin gayretleriyle damızlıkların kurulması ve bu damızlıkların sürdürülebilir kullanımı mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Üreticilere sağlıklı ve ismine doğru materyal sağlaması için 2019 yılında FÜAB, BÜGEM ve TAGEM işbirliğinde Karacabey Fidan ve Fide Test Merkezi Müdürlüğü ile Malatya Kayısı AraŒtırma Enstitüsü Müdürlüğü'nde Standart Materyal Üretim Damızlığı kurulmuŒtur. Bakanlık ve FÜAB işbirliğinin başlangıcı olarak bu ve 3 nolu ünite de dahil diğer kurulacak damızlıklardan materyal temini ile sağlıklı ve ismine doğru fidan üretimi garantisi sağlanmış olacak; Bakanlık ve FÜAB arasında yapılacak bir işbirliği protokolü sonucunda, Ülkemiz Fidancılık ve Meyvecilik Sektöründe hızla ilerlemeler sağlanabilecektir.

E. SERTİFİKASYON VE PASAPORT İŞLEMLERİ

Yetki

Ülkemiz fidan ve materyal sertifikasyonunda, 5553 sayılı Kanun (merkezi yetki BÜGEM) kapsamında 2009 yılında çıkarılan Meyve/Asma Fidanı ve Üretim Materyali Sertifikasyonu ile Pazarlaması Yönetmelikleri, 5996 sayılı Kanun (merkezi yetki GKGM) kapsamında 2011 yılında yayımlanan bitki pasaportunda ise Bitki Pasaportu Sistemi ve Operatörlerin Kayıt Altına Alınması Hakkında Yönetmelik hükümleri uygulanmakta; sertifika ve etiket Bursa ve Balıkesir ilindeki üretimlerde Karacabey Fidan ve Fide Test Merkezi Müdürlüğü'nden (FFTM), diğer illerdeki üretimlerin sertifika ve etiketi ise Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkez Müdürlüğü'nden (TTSM) temin edilmekte; 2018 yılından itibaren sertifika ve pasaport etiketleri birlikte düzenlenmekte; üst kademe fidan ve materyaller ise Üniversite ve Bakanlık Araştırma Enstitüleri (merkezi yetki TAGEM) tarafından üretilmektedir. Ayrıca fidancılık sektörümüzde 6831 sayılı Kanun (merkezi yetki OGM) kapsamında 2016 yılında yayımlanmış olan Orman Bitkisi Tohumlukları Piyasasında Yetkilendirme, Denetleme ve Orman Bitki Pasaportu Yönetmeliği de uygulanmaktadır.

Pasaportta yazılım sistemi mevcut iken, fidan sertifikasyonunda TBS sistemi henüz kurulmadığından, resmi işlemler belgeler üzerinden yapılmaktadır. Fidan üretimi ve pazarlamasında farklı Genel Müdürlükler (BÜGEM, GKGM, TAGEM, OGM) merkezi yetkileri gereği üretimler ve uygulamaya yön vermekte; ayrıca parsel kontrolünde görevli yüzlerce kamu personelinin yaptığı farklı uygulamalar sonucunda, üreticiler arasında eşitsizlik ve piyasada farklı standartlarda fidan ve materyal üretimleri yer almaktadır.

Fidan ve materyalde çoklu yetki ve işlemin yol açtığı sorunlar:

- Kurumlar tarafından farklı talep ve uygulamaların yapılması,
- İşlemlerdeki farklılık nedeniyle üreticiler arasında haksız rekabet,
- Çoklu işlem nedeniyle üretim maliyeti yüksekliği,
- Piyasada farklı kalite ve standartta fidan ile materyalin pazarlanması,
- Sorunlara hızlı çözüm sağlanamaması,
- Kayıt dışı üretici ve üretimlerle etkin mücadele yapılamaması,

Sonuç olarak; Bakanlıkça uygulamalarda metot birliği ile üretimde kalite ve standardı sağlayıcı tedbirler alınmalı; gereksiz yükümlülükler kaldırılmalı ve işlemler kolaylaştırılmalıdır.

KDV

Bilindiği üzere meyve ve asma fidanı ile üretim materyalinde sertifika ve etiket, Bursa ilinde yapılan üretime 2019 yılından itibaren, Balıkesir ilindeki üretime ise 2020 yılından itibaren Bursa Karacabey Fidan ve Fide Test Merkezi Müdürlüğü (FFTMM) tarafından düzenlenmekte olup; diğer 79 ilde yapılan üretimlerde ise meyve/ asma türlerinde fidan ve materyallerde sertifika ve etiketi Ankara Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkezi Müdürlüğü (TTSM) tarafından düzenlenerek üreticilere verilmektedir.

Ancak 2021 yılından itibaren sertifika ve etiket döner sermaye ücretlerine KDV eklenmesine başlanılmış olup; Birliğimizce etiket ve sertifika ücretlerinde KDV alınmaması yönündeki görüş ve talebimiz Bakanlığa iletilmiştir. Konu ile ilgili olarak 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu Madde 17 / .1. Kültür ve Eğitim Amacı Taşıyan İstisnalar: “(1) Genel ve katma bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler, köyler, bunların teşkil ettikleri birlikler, üniversiteler, döner sermayeli kuruluşlar, kanunla ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, siyasi partiler ve sendikalar, kanunla kurulan veya tüzelkişiliği haiz emekli ve yardım sandıkları, kamu menfaatine yararlı dernekler, tarımsal amaçlı kooperatifler ve Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıfların; (a) İlim, fen ve güzel sanatları, tarımı yaymak, ıslah ve teşvik etmek amacıyla yaptıkları teslim ve hizmetleri istisnadır.” Hükmü bulunmaktadır.

Sonuç olarak; 1.fıkra da belirtilen kurum ve kuruluşlar (a) bendi kapsamında olduğundan, fidan ve materyal döner sermaye sertifika ile etiket ücretine KDV eklenmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Ayrıca, sertifikalandırmada en büyük maliyet, sertifika ve etiket maliyeti olup; sağlıklı olduğu Bakanlık kontrolü tarafından belirlenmiş fidanların pazarlanması esas olmalı; bu nedenle, AB’de de uygulandığı üzere, Bakanlıkça pazarlama onayı verilmiş fidanların etiketinin üretici tarafından sistemden alınması sağlanmalıdır.

Bitki Sağlığı

5996 sayılı Kanun kapsamında Bakanlığın yapmış olduğu bazı survey çalışmalarında analiz bedellerinin üreticiden istenilmekte olduğu görölmektedir. Oysa, üreticinin verdiği beyanname nedeniyle yapılan analiz ücretini üreticinin ödemesi, survey amaçlı analiz ücretinin üreticiden talep edilmemesi gerekmektedir.

Bitki sağlığı ile ilgili yapılan laboratuvar analiz maliyetleri ise sadece fidan üreticisi için değil, aynı zamanda Bakanlık araştırma kuruluşları ve Üniversiteleri bile zorlamakta; hatta Ülkemiz fidan sertifikasyon sisteminde ilerleme çok yavaş ve yetersiz olmaktadır. Ayrıca genellikle virüs analizlerinde hızlı sonuç veren ve uygulaması kolay bir test olan ELISA yöntemi kullanılmakta olup; %100 güvenilir sonuç için, örneğin doğru zamanda ve doğru şekilde alınması, gerektiği şekilde muhafaza edilmesi ve testin çok hassas bir şekilde yapılması gerekmektedir. Aksi halde yalancı arılık veya yalancı bulaşıklık sonucu alınacak, bu durumda fidan kullanıcısı veya fidan üreticisi haksız şekilde zarara uğrayacaktır.

Bu nedenle; analizlerde bulaşıklık sonucu alındığında, 2. Bir testin de yapılması; hatta duruma göre PCR testi veya indeksleme gibi yöntemlerle sonucun teyit edilmesi yerinde olacaktır.

Sertifikasyon ve bitki pasaportu ile ilgili sorunlarının çözümü için;

1. Fidan üretimi ve pazarlamasında metod birliğinin sağlanması gerekmektedir.
2. Üretim maliyetini düşürmek, yasal üretimlerin kayıt dışı üretimlerle fiyatta rekabet edebilmesi ve yasal üretimlerin sürdürülebilir olmasını sağlamak için; döner sermaye ücretleri maliyet unsuruna uygun şekilde düşürülmeli, işlem tekrarları önlenmeli ve bürokratik yükümlölükler azaltılmalıdır.
3. Sertifikasyona tabi ve standart fidan ile tüm kademe üretim materyallerine üretim desteği verilmelidir.
4. TBS Sistemi tamamlanarak uygulamaya geçilmelidir.
5. TBS sisteminde mevcut FÜAB "üye onayı" sonrası sertifikalandırmaya geçilmelidir.
6. Fidan ihracatımızın sürdürülebilirliği için, ihracatı sadece Fidan Üretici Belgesi veya Doku Kültürü ile Tohumluk Üretici Belgesi sahibi üreticiler yapabilmelidir.
7. Özel sektöre 1 ve 2 nolu yetkisi verilmelidir.
8. Temel fidan üretimi arttırılmalıdır.
9. Temel fidan üretimi yapılamayan veya yavaş ilerleme olduğu durumlarda, ön temel ve temel fidan üretimi ile ilgili farklı araştırma kuruluşuna yetki verilmelidir.
10. Damızlık kurulması amacıyla TİGEM arazileri makul şartlarda üreticilere kiralanmalıdır.

11. İzolasyonun sağlanması amacıyla organize fidancılık damızlık alanları oluşturulmalıdır.
12. Korunmuş bölgeler doğal olarak izole alanlar olduğundan, bu illerde (Malatya, Elazığ, Şanlıurfa) anaç ve kalem damızlıkları kurulması için gerekli teşvik ve düzenlemeler sağlanmalıdır.
13. Üretim maliyetini azaltmak amacıyla, etiket ücreti, maliyete göre olmalı; TBS sistemi kurulduktan sonra, fidan üreticileri yazılım sistemi üzerinden Bakanlıkça verilen onay miktarında kendi etiketini kendi basabilmelidir. Bu uygulama etiketsiz fidan veya materyalin pazarlanmasını azaltacaktır.
14. Tarım İl Müdürlüğü Döner Sermaye Ücretlerinde sertifikasyon ve pasaport için 2 farklı parsel kontrol ücreti bulunmakta olup; yapılan kontrol kapsamı aynı olduğundan, parsel kontrol ücreti pasaportta belirtilen miktara göre olmalı; il müdürlüğü döner sermaye ücretlerinde sadece operatör kontrol ücreti yer almalı ve tüm fidan ile materyal üretimlerinde bu kontrol ücreti uygulanmalıdır.
15. Fidanda da belli ölçüde viyollerin (en fazla 24'lük ve min. 0,5 litrelik viyol gibi) kullanılması için, Tohumculuk Hizmetleri Uygulama Talimatı'nda değişiklik yapılması gerekmektedir.
16. ELISA testi sonucu bulaşık çıkanlarda PCR veya indeksleme yöntemi ile bulaşıklık teyit edildikten sonra yaptırım uygulanmalıdır.
17. Analiz sonuçları en fazla 15 iş günü içinde alınmalı; aksi halde analiz için bitki numuneleri başka kuruluşa yönlendirilmelidir.
18. Survey kapsamında yapılan analizlerde üreticiden ücret alınmamalıdır.
19. Analiz ücreti, test maliyetine göre belirlenmelidir.
20. Üreticiden kaynaklanmayan ve bulaşmanın önlenemediği önemli bazı hastalıklarda (ateş yanıklığı, şarka, vb) 5996 sayılı Kanun'da yer alan Madde 16'daki tazminat maddesi, damızlıklar ve fidan üretim alanları için de uygulanmalıdır.
21. Korunmuş bölgeye Prunus (sert çekirdekli meyve türleri) türlerinin girişinde, adı ister süs bitkisi ister meyve fidanı olsun aynı kurallar uygulanmalı; bu bölgelere giriş öncesi analiz yapılarak temiz bulunan fidan ve materyaller ile ön temel/temel/sertifikalı materyal/fidanın girişine izin verilmelidir.
22. Sertifikalı fidanda, kullanılmış olan materyaller de damızlıkta zaten önceki yıllarda kontrol edildiğinden, korunmuş bölgeye girişte 3 yıl kuralı uygulanmamalıdır.

F. DESTEKLEME VE TEŞVİKLERİN YETERSİZ OLMASI

Fidan Kullanım Desteklemesi:

Bakanlıkça 2005 yılından itibaren, sertifikalıda standarttan daha yüksek olmak üzere fidan kullanım desteği verilmekte; Fidan kullanım desteği kapsamı ve destek miktarının, sertifikalandırılan fidan üretim miktarları üzerine etkili olduğu görülmektedir.

YILLARA GÖRE SERTİFİKALI FİDAN KULLANIM DESTEKLEMESİ

Tebliğ Yılı	İşletme Sayısı	Alanı (Da)	Destek Miktarı (TL)
2005	1.001	26.779	1.203.334
2006	12.588	135.297	27.613.254
2007	17.054	542.986	107.833.717
2008	6.111	162.115	17.146.911
2009	6.207	163.166	28.443.901
2010	6.689	165.740	19.019.427
2011	6.022	174.261	18.448.106
2012	4.424	140.718	16.412.752
2013	5.004	145.621	17.980.782
2014	5.095	163.766	20.982.054
2015	7.103	198.771	26.955.132
2016	6.509	160.764	24.585.169
2017	3.369	88.309	14.124.176
2018	7.529	177.898	30.487.629
2019	7.821	210.561	34.492.103
TOPLAM	102.526	2.656.753	405.728.447

Kaynak: BÜGEM

Fidan kullanım desteklemesi verilerine göre, en fazla ceviz, zeytin ve elma bahçe tesis edildiği görülmektedir. Fidan kullanım desteği, yasal üretici ve üretimlerin kayıt dışı üretici ve üretimlerle rekabet edebilmesine katkı sağlamakta, üretimlerin sertifikalandırılmasını teşvik etmekte, bahçe tesislerinin daha kaliteli olan, yani Bakanlıkça kontrol edilerek sertifikalandırılmış fidanlarla kurulması sonucunda meyve verim ve kalitesini arttırmaktadır. Muz ve nar fidanının kullanım desteği kapsamından çıkarılması sonucu sertifikalandırılan miktardaki değişim bu etkiyi göstermektedir. Ayrıca sertifikalandırılan fidan üretimlerimiz sayesinde, fidan ihracatımızın sürdürülebilir olması mümkün olabilmektedir.

2020 yılından itibaren fidan kullanım destekleme birim fiyatı; Antepfıstığı, Ceviz, Badem, Maviyemiş, Aronya türlerinde sertifikalı ise 400 TL/Da, standart ise 100 TL/Da olarak belirlenmiş; diğer fidanlarda sertifikalı ise 280 TL/Da, standart ise 100 TL/Da olarak açıklanmıştır. 2021 yılı fidan kullanım desteklemesi ise, ilk defa bahçe tesis edilecek alanlarda eğitim %6 ve üzeri ise fidan kullanım desteği kapsamına alınmış; muz ve nar fidanı, kullanım desteği kapsamında yer almamıştır. Bu durum kayıtlı fidan üretimini olumsuz etkileyecek, bahçe tesisinde sertifikalandırılmamış fidanların kullanımına yol açacak; özetle fidan ve meyve üretimimiz zarar görecektir.

TÜRLERE GÖRE SERTİFİKALI FİDAN KULLANIM DESTEKLEMESİ

Türler	Destek Alanı (Bin Da)	Destek Miktarı (Bin TL)
ZEYTİN	562	102.641
CEVİZ	479	80.503
ELMA	277	53.926
BADEM	247	31.900
ANTEP FISTIĞI	194	20.613
KAYISI	200	17.155
ÇİLEK	48	15.541
MANDALİNA	134	14.096
KİRAZ	69	12.597
NAR	70	10.626
LİMON	81	8.547
ÜZÜM	64	8.229
ARMUT	47	6.638
ŞEFTALİ	43	5.402
NEKTARİN	30	4.642
ERİK	31	3.729
DİĞER	19	2.878
PORTAKAL	16	2.306
AYVA	10	1.457
İNCİR	10	1.321
ALTINTOP	17	953
Genel Toplam	2.657	405.712

Bakanlıkça fidan kullanım desteklemesinin uygulamaya başlanmasından, yani 2005 yılından itibaren meyve üretimlerimizde verim ve kalitenin arttığı, fidan

üretimimizin arttığı, bahçelerin yerli fidanlarla kurulması sayesinde ithalatın azaldığı, meyve ve fidan ihracatımızın arttığı görülmektedir. Ayrıca, fidan kullanım desteklemesi sayesinde, kayıtlı üretimler ve yetkili üreticilerin, kayıt dışı ve kaçak üretici ve üretimler ile rekabet edebilmesine katkı sağlanmaktadır.

Diğer taraftan, %6 ve üzeri eğimli araziler modern ve sık dikim meyvecilik açısından da uygun değildir. Ayrıca gerek fidancılık ve gerekse meyvecilik sektörleri, yoğun işgücü gerektirmesi nedeniyle, istihdamın da artmasına katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak; fidan kullanım desteklemesi meyve ve fidan üreticisine fayda sağlayarak, verim, kalite, üretim, ihracat ve istihdamın artması sonucunda Ülkemiz ekonomisine yaptığı katkılar göz önünde bulundurulmalı; modern meyve bahçelerinin kurulabilmesini sağlamak için, arazi eğim şartının uygulanmaması ve fidan kullanım desteklerinin, tesis maliyetleri de göz önünde bulundurularak birim destek miktarlarının artırılması gerekmektedir.

Fidan Üretim Desteklemesi

Sertifikalandırılan fidan üretimlerimizin %64'ünün standart sınıfta olduğu, 484 üreticinin standart fidan üretirken, sadece 167 üreticinin sertifikalı sınıfta fidan üretimi yaptığı ve bunların sadece 117'sinin kendi anaç ve/veya çeşit damızlığının olduğu, ayrıca fidan üreticilerinin çoğunun kendi 3 nolu damızlığı veya standart damızlığı olmadığı ve başka üreticiden materyali temin ettiği bilinmektedir.

Standart materyal sertifikasında ise çoğunun, destekleme kapsamında yer alan antepfıstığı çöğürü, sertifikalı fidanda kullanılabilen ceviz çöğürü ve doku kültürü üretimleri olduğu görülmektedir. Bu veriler, destekleme ve sertifikalandırma kurallarının, kayıtlı üretim üzerinde doğrudan ve önemli etkisi olduğunu göstermektedir.

Bakanlıkça 2016-2018 yıllarında sertifikalı fidan üretiminde, aşılı sertifikalı fidanda 1 TL/adet, aşısız sertifikalı fidanda 0,5 TL/adet üretim desteği verilirken; 2019 yılından itibaren aşılı sertifikalı fidanda 0,5 TL/adet, aşısız sertifikalı fidanda 0,25 TL/adet üretim desteği verilmektedir. Sertifikalı fidan üretim verilerine göre;

- 2016 yılı 6 milyon TL (60 üyemize)

- 2017 yılı 8,4 milyon TL (90 üyemize)
- 2018 yılı 20 milyon TL,

üretim desteği başvurusunun olduğu; ancak ÇKS kaydı ve Yetkilendirilmiş Tohumculuk Kuruluş Belgesi(YTK) şartları nedeniyle, çoğu üreticinin desteklemeden faydalanamadığı görülmüştür. Birliğimiz başvuruları sonucunda, Bakanlık 2019 yılında sertifikalı fidan üretim desteği başvurusunda YTK Belgesi şartını kaldırmıştır.

2016 YILI SERTİFİKALI FİDAN ÜRETİM DESTEĞİ

Tür	Fidan Miktarı (adet)	Destek Miktarı (TL)
Elma	2.359.669	2.359.669
Ceviz	367.220	367.220
Badem	117.317	117.317
Şeftali	99.755	99.755
Erik	70.000	70.000
Armut	55.600	55.600
Nektarin	46.200	46.200
Kiraz	43.652	43.652
Zeytin	23.647	11.824
Kayısı	19.552	19.552
Antepfıstığı	3.391	3.391
Ayva	2.615	2.615
Toplam	3.208.618	3.196.795

2017 YILI SERTİFİKALI FİDAN ÜRETİM DESTEĞİ

Tür	Fidan Miktarı (adet)	Destek Miktarı (TL)
Elma	3.676.831	3.676.831
Ceviz	570.054	570.054
Badem	492.938	492.938
Erik	198.292	198.292
Armut	194.489	194.489
Zeytin	111.500	107.500
Şeftali	67.180	67.180
Kayısı	36.555	36.555
Ayva	33.050	33.050
Nektarin	28.805	28.805
Kiraz	16.771	16.771
Vişne	1.600	1.600
Toplam	5.428.065	5.424.065

2018 YILI SERTİFİKALI FİDAN ÜRETİM DESTEĞİ

Tür	Fidan Miktarı (adet)	Destek Miktarı (TL)
Armut	260.982	260.982
Ayva	39.170	39.170
Badem	534.932	534.932
Ceviz	1.436.985	1.436.985
Elma	3.050.235	3.050.235
Erik	98.348	98.348
Kayısı	73.286	73.286
Kiraz	146.785	146.785
Muz	594.927	594.927
Nektarin	51.100	51.100
Şeftali	118.705	118.705
Zeytin	135.780	135.780
Genel Toplam	6.541.235	6.541.235

Diğer taraftan; Bakanlıkça sadece “sertifikalı sınıfta” fidan üretimine üretim desteği verilmesine karşın, her türde sertifikasyon sistemi kurulamadığından, çeşit değişimi çok sık olan sert ve yumuşak çekirdekli meyve türlerinde sertifikasyon sistemi

kurulamayacağından, sertifikasyona tabi zararlı organizma nedeniyle yerli önemli bazı çeşitlerimizde sertifikasyon sistemine geçilemediğinden; bazı türlerde ve bazı çeşitlerde “standart sınıfta” üretimin devam edeceği anlaşılmaktadır.

Oysa ki Bakanlıkça standart fidana 0,5 TL üretim desteği verilmesi halinde; sadece 18 milyon TL gidere karşılık, sağlayacağı faydaların; faturalı satış sayesinde KDV geliri, kontrol, analiz, etiket ve sertifikalandırma geliri, kayıt dışı satışların önlenmesi sayesinde sağlıklı meyve bahçelerinin tesis edilmesi, standart fidanda kalitenin artması, fidan ithalatının azalması, yerli üreticinin korunması, vb. şekilde değerlendirilmelidir. Bu durumda; gelir ve giderin birbirini sıfırladığı, ayrıca fidan ve meyve üretimlerinde verim ve kalitenin artacağı da dikkate alınmalıdır.

Desteklemelerin etkin olabilmesi için;

Yani tüm üretimler ve satışların kayıt altına alınması, meyve bahçelerinde verim ve kalitenin artması, kayıtlı üretimlerin kayıt dışı üretimlerle rekabet edebilmesi için:

1. Standart fidana da üretim desteği verilmelidir.
2. Tüm meyve türlerinin fidanı ve tüm bahçe tesisleri fidan kullanım desteği kapsamına alınmalıdır.
3. Üretim desteği miktarı, fidan üretim maliyeti göz önünde bulundurularak yeniden belirlenmelidir.
4. Damızlık tesisi ve idamesinin sağlanması için sertifikalı ve standart materyale üretim desteği verilmelidir.
5. Yerli ıslah çeşitlerinde fidan ve materyalde %50 ilave kullanım ve üretim desteği verilmelidir.
6. Bahçe tesis maliyeti ve fidan üretim maliyeti dikkate alınarak, fidan üreticisinin kayıtlı üretim yapmasını, bahçe tesis edecek üreticinin kayıtlı üretimleri tercih etmesini sağlayacak fidan kullanım destekleme miktarının uygulanması gerekmektedir.
7. 2005 yılından itibaren fidancılığımız ve meyveciliğimizde yaşanan gelişmelerin devam edebilmesi için, fidan kullanım desteklemesinde eğitim şartı uygulanmamalıdır.

Sonuç olarak; Ülkemiz Fidancılık Sektöründe yaşanan olumlu gelişmelerin devam edebilmesi için, fidan üretim ve fidan kullanım desteklerinin artırılmasına ve kapsamının genişletilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Ziraat Bankası Kredisi:

Ziraat Bankası tarafından "T.C. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği" 16. Madde kapsamında Yetkilendirilmiş Tohumculuk Kuruluş Belgesi sahibi fidan üreticisine 35 milyon TL'ye kadar sıfır faizli işletme ve yatırım kredisi verilmekte; Birliğimizce yapılan çalışmalar sonucunda Ziraat Bankası tarafından fidan üreticisine verilen sıfır faizli kredi miktarı %138 kat artarak işletme kredisi dönüme 62.000 TL'ye çıkarılmıştır.

Ancak üretimin başlangıcından açık köklü fidanın satılarak gelir elde edilmesi için geçen süre **24-26 ay** iken, Ziraat Bankası tarafından fidan üreticisine verilen tüm işletme kredisinde **12 ay** sonrasında kredinin ödenmesi istenilmektedir. Bu nedenle, fidan üretim sürecinin ortasında kredinin geri ödenmesi istenildiğinden, üreticiler üretimlerinden gelir elde edemediği için kredi geri ödemesini kendi öz sermayelerinden karşılamaktadırlar.

MEYVE FİDANI ÜRETİM MALİYETİ	± 13.938.070,30 TL
DOKU KÜLTÜRÜ İLE KLON ANAÇ ÜRETİM MALİYETİ	± 24.175.306,40 TL

Bu maliyetlerde; amortisman bedeli, Bakanlıktan alınan belge masrafları, üyelikler gibi masraflar dahil edilmemiştir. Ziraat Bankası tarafından fidan üreticisine verilen sıfır faizli kredi miktarı, 100 da arazi için **6.200.000 TL** işletme kredisi verilmekte olup kredi miktarı, tesis kurulum maliyeti hariç üretim maliyetinin sadece **%44'ü** kadardır.

Doku kültüründe de belirli bir kredi miktarı bulunmamakta; başvuruya göre banka tarafından değerlendirilmektedir. 5.000.000 adetlik klon anaç üretimi için yaklaşık 37 da alana ihtiyaç vardır. Doku kültürü üreticileri yıl içinde aynı alanda 4-6 defa üretim yaptığından işletme kredi miktarının en az **350.000,00 TL/da** olması üretimi teşvik edecektir.

Sonuç olarak; tüplü fidanda üretim süreci kısılmasına karşın, sertifikasyon, harç, işçilik masraflarındaki artış sonucu üretim maliyeti açık köklü fidan ile benzer

olacaktır. Fidan üreticisine ve doku kültürü ile üretim yapan üreticilere verilen kredilerin daha etkin ve faydalı olabilmesi için geri ödeme vadelerinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle; fidan ve doku kültürü üreticilerine yatırım kredilerinin, yatırım maliyetinin %75'ini karşılaması, 5 yıl sonra geri ödenmesine başlanması ve 5 yıl vadeli olması, işletme kredilerinin ise maliyetin %50'sini karşılaması ve 3 yıl sonra ve 3 yıl vadeli olması faydalı olacaktır.

Kredi sorunlarının çözümü için:

1. Ziraat Bankası Şubelerinde kredi ile ilgili bilgi eksikliği giderilmelidir.
2. Fidan üretimi ve doku kültürü ile üretim yapan üreticilerde, işletme kredisinin 3 yıl sonra ve 3 yıl vadeli olmalı; damızlık tesisi ve doku kültürü laboratuvar tesisi ile ilgili yatırım kredisinin ise 5 yıl sonra geri ödenmesine başlanmalı ve 5 yıl vadeli olmalıdır.
3. Tebliğ'de kredi başvuru ile ilgili belgelerde YTK Belgesi yerine FÜAB üyelik belgesi istenilmelidir.
4. Fidan üreticileri ve doku kültürü yöntemleriyle üretim yapan üreticilerde kredi miktarı maliyetin, işletme kredisinde en az %50, yatırım kredisinde %75 oranında olmalıdır.
5. Tebliğde Madde 16(5)te fidan damızlık parselinde bakanlıkça bu damızlığın kurulması ile ilgili yetki belgesi isteneceği yazıyor. Oysa 3 nolu damızlık kurmada sadece fidan üretici belgesi bakanlık mevzuatına göre yeterli. 1 veya 2 nolu damızlıkta araştırmacı kuruluş belgesi veya bakanlıkça 1 veya 2 nolu damızlık kurma yetki belgesi var. Bu nedenle damızlık tesisinde yatırım ve işletme kredi maddesi daha açık yazılmalıdır.
6. Tebliğ Madde 16'da kredi kapsamı yazılan 2. Fıkra, üretim maliyetinde yer aldığı için fidanda üretim materyali ve anaç alımı da eklenmelidir.

G. İHRACAT SORUNLARI

Fidan ve materyal ihracatı ile ilgili uygulanmakta olan Tohumluk İhracatı Uygulama Genelgesi'nde, İhracı Yasak ve Ön İzne Bağlı Mallara İlişkin Tebliğ (İhracat: 96/31) gereğince Antepfıstığı, Fındık ve Sultani Çekirdeksiz çeşidi asma fidanı ve materyali, "ihracı yasak" olarak belirtilmektedir.

Oysa ki ihracat yasağı ile sadece ticaret engellenmekte olup; ürün kalitesi üzerinde ekolojinin etkisi önemli olduğundan bu türlerin fidan ihracatının yapılması halinde bile, Ülkemizin bu ürünlerin ihracat potansiyelinin olumsuz etkilenmeyeceğı düşünölmelidir.

Son yıllarda Türk Cumhuriyetlerinden antepfıstığı ve fındık fidanı talep edilmesine karşın, ihracat yasağı nedeniyle bu ölkeler fidan ihtiyaçlarını başka ölkelerden temin etmektedirler. Özbekistan ve Kazakistan'da tarımsal alanların %20'sinin meyveciliğe açıldığı, Özbekistan'ın pek çok bölgesinde her biri 4.000 Ha'lık meyvecilik projelerinin hayata geçirileceğı, bu nedenle de fidan ihracatımız açısından son derece önemli fırsatların olduğu anlaşılmaktadır. Yasak nedeniyle Ülkemizden bu türlerde fidan ihracatı yapılmaması halinde, bazı ihracat pazarlarının başka ölkelere geçeceğı anlaşılmaktadır.

Ayrıca, ihracatta desteklemenin olmaması, üreticilerin yurtdışında diğör ölkö fidan üreticileri ile rekabet edememesi sorununa yol açmaktadır. Oysa bazı ölkelerde üretim maliyetinin düşük olduğu veya ihracata destekleme yapıldığı bilinmektedir.

İhracat sorunlarının çözümü için:

1. Antepfıstığı, Fındık ve Sultani Çekirdeksiz çeşidi asma fidan ve üretim materyalinin ihracat yasağının kaldırılarak, Tebliğ Ek-1'deki İhracı Yasak Mallar Listesi'nin "Sertifikalandırılmış Antepfıstığı, Fındık ve Sultani Çekirdeksiz çeşidi asma Fidanı ve Üretim Materyali hariç" şeklinde düzenlenmeli; Tebliğ Ek-2 İhracı Ön İzne Bağlı Mallar Listesi'ne zeytin ve incirde olduğu gibi "Sertifikalandırılmış Antepfıstığı, Fındık ve Sultani Çekirdeksiz çeşidi Asma Fidanı ve Üretim Materyali" şeklinde ekleme yapılmalı; İhracat Genelgesinin 5. Maddesi ise Tebliğ'e paralel olarak yeniden düzenlenmelidir.
2. Ticaret Bakanlığınca sertifikalı ve standart fidan ihracatı destekleme kapsamına alınmalıdır. Ülkemiz tohumluklarının uluslararası piyasalarda rekabet gücünün ve ihracat potansiyelinin artırılması için, Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi Yardımlarına İlişkin Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu Kararı kapsamına Fidan ihracatı (GTİP: 0602100000, 060220800019) destek kapsamına alınmalıdır.
3. Üretici dışındaki kişi ve kuruluşların, İhracat Genelgesi gereğı fidan ihracatını yapabilmesi, kalitesiz fidanların da ihraç edilmesine yol açmaktadır. İhracatımızın sürdürülebilir olması için, Genelgede değişiklik yapılarak sadece fidan üreticilerinin fidan ihracatını yapması sağlanmalıdır. Üretici kendi geleceğinin faydası için, doğru

fidanların ihraç edilmesine önem verecek, bunun sonucunda ihracatımız gelişecektir.

H. İTHALAT SORUNLARI

Fidan, Üretim Materyali ve Fide İthalat Uygulama Genelgesi (2019/2) gereği, Ülkemizde kayıtlı çeşitlerde fidan üretiminde kullanılmak üzere materyal ithalatı sadece "ihraç amaçlı ithalat" kapsamında yapılmasına izin verilmekte, bu amaçla ithal edilen materyallerle yapılan üretimlerin sadece ithalatı yapan üretici tarafından ihraç edilmesi gerekmekte, ayrıca ihraç amaçlı sadece sertifikalı sınıfta materyalin ithalatına izin verilmektedir.

1. Ülkemizde damızlık tesislerinin yeterince olmaması, damızlık tesisi için uygun izole alanların kısıtlı olması, damızlıkların devamlılığının sağlanmasındaki zorluklar, ayrıca yeni çeşitlerde sadece standart sınıfta materyalin yurtdışında bulunması nedeniyle, ithalat genelgesinde yer alan yukarıdaki hükümler, fidan üretimi ve ihracatımızı olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, ithalat genelgesindeki ihraç amaçlı ithalat ile ilgili Madde 4(4) ve Madde 11'in iptal edilmesi; önceden ihraç amaçlı ithalat kapsamında yapılan ithalatlar da dahil, ihracatın tüm fidan üreticileri tarafından yapılabilmesinin sağlanması, yani Tohumluk İhracatı Uygulama Genelgesi (2019/4) Madde 7'nin "Fidan ihracatını sadece Fidan Üretici Belgesi veya Doku Kültürü ile Tohumluk Üretici Belgesi sahibi kişi/kuruluşlar yapabilir" şeklinde değiştirilmesi gerekmektedir.
2. Daha önceki yıllarda uygulandığı üzere, Genelge Madde 8'e yapılacak eklemelerle; damızlık kurmak amacıyla ıslahçı materyali, ön temel veya temel sınıfta materyal ithal edilmesinin sağlanması, damızlık tesisini olumlu etkileyecektir. Ayrıca yukarıda da açıklandığı üzere, yetersiz damızlık sorununun sektörümüzü ve ihracatımızı olumsuz etkilememesi için, sertifikalı veya standart sınıfta materyal ihracatının fidan üreticileri tarafından yapılabilmesini sağlayacak şekilde bu maddeye "Ülkemizde kayıtlı çeşitlerde sertifikalı veya standart üretim materyali ithalatı yapılabilir. Üretilen fidan ve anaçlar yurtiçinde veya yurtdışına pazarlanabilir." şeklinde değişiklik yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.
3. Madde 4(5)'te yer alan "Bitki Karantinası Yönetmeliği'nin Ek-3 ünde yer alan listedeki türlerden bu Genelge kapsamında yer alanlara ithalat ön izni

düzenlenmez.” Hükmü nedeniyle bazı İl Müdürlüklerinde ithalat konusuna bakan personeller, inspektör olmadıkları gerekçesiyle değerlendirme yapamayacaklarını belirterek, bu nedenle bu maddede yazan türlerin ithalatına doğrudan olumsuz cevap verilmektedir. Oysa ki çoğu İl Müdürlüğü ve bugüne kadarki yaygın uygulama gereği, ithalat ön izninde sadece bazı belgeler açısından değerlendirme yapılması, materyal veya fidan gümrüğe geldiğinde, Bitki Sağlık Sertifikası ve Bitki Karantinası Yönetmeliği şartları açısından inspektörler tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Karantina ve il müdürlükleri arasındaki bu iş paylaşımı, ithalat ve ihracattaki işlemlerde hataya, sürecin uzamasına veya üreticilerimizin maddi zarara uğramasına yol açmaktadır. Bu sorunun çözümü amacıyla söz konusu maddenin ve ön izindeki kontrolün amaç ve kapsamının daha detaylı açıklanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

4. Genelge Madde 10’da yer alan “bahçe tesisi amaçlı ithalat” ile ilgili uygulamada metot birliği sağlanması amacıyla 8. Fıkra “Çeşit Ülkemizde kayıtlı olması halinde, klon kayıtlı olmasa dahi, bahçe tesisi amaçlı ithalatı yapılamaz” şeklinde açıklayıcı hükmün eklenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi halde Ülkemizde kayıtlı özellikle asma çeşitlerinde, yurtdışında klon üzerinden fidanı sertifikalandırıldığından, tüm asma fidanlarının ithalatının yapılabilmesi sonucuna; yani asma fidanı ithalatının yoğun yapılmasına yol açmaktadır.
5. Fidan ve materyal üretimi, sertifikasyonu, ithalatı ve ihracatında kullanılabilmesi için TBS sisteminin uygulamaya geçilmesi, ihracatında işlemlerin daha kolay ve hızlı yapılabilmesini sağlayacaktır. İhracatta TBS sistemi sayesinde ayrıca e-etiket ve e-sertifika uygulamasına da geçilmesi mümkün olacaktır. Bu uygulama, resmi kurumlara ve özel sektöre, işlemlerinde pekçok fayda sağlayacaktır.
6. Daha önceki yıllarda uygulanan, ancak günümüzde kullanılmayan “permi” uygulamasına yeniden başlanılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sayede ithalatta Ülkemiz talepleri daha net bilinecek, ithalatta bu şartlara uyan fidan ve materyalin ithalat işlemleri ve ticari bağlantıları yapılabilecektir.

İ. DOKU KÜLTÜRÜ İLE ÜRETİMDE ELEKTRİK TARİFESİ

Doku kültürü ile fidan veya anaç üretmek için üreticinin ilk olarak çok yüksek maliyette bir doku kültürü laboratuvar tesisini kurması ve bu ileri teknolojiyi işletecek personelleri istihdam etmesi gerekmektedir. Bu nedenlerden dolayı, doku kültürü ile üretimler yüksek maliyetlidir.

2012 yılından itibaren Bakanlığın yurtdışından anaç ithalatını yasaklaması ve yerli üretimlerin kullanılmasını bu şekilde teşvik etmesi neticesinde, yeterli sermaye, teknik bilgi ve beceriye sahip 20 firma, Bakanlıktan Doku Kültürü ile Tohumluk Üretici Belgesini alarak üretimlerini geliştirmişlerdir. Yapılan bu yatırım ve faaliyetlerin sonucunda günümüzde fidan üreticilerinin anaç ihtiyacı ve Ülkemizin üzümü meyve türlerinin fidanları, bu üreticilerimiz tarafından hızlı ve sağlıklı şekilde üretilmekte, hatta doku kültürü üretimleri ihraç da edilmektedir. Oldukça yüksek kuruluş ve işletme maliyetlerine sahip bu doku kültürü laboratuvarları, ihtiyaç duyulması halinde şimdiki üretimlerinin çok üstünde üretim yapmaları söz konusu olabilecektir.

Doku Kültürü ile Meyve Fidanı ve Anaç Üretimi

Yıl	Toplam
2014	5.266.766
2015	9.079.080
2016	9.675.075
2017	7.549.850
2018	15.299.796
2019	9.526.766
2020	13.714.278
2021	16.139.472

Kaynak: BÜGEM

2021 YILI DOKU KÜLTÜRÜ İLE FIDAN VE MATERYAL ÜRETİM MİKTARI

Tür Adı	Sertifikalı	Standart	Genel Toplam
ANTEPFISTIĞI		250.080	250.080
ARMUT	39.000	91.500	130.500
ARONYA	230.000	564.960	794.960
AYVA	53.160		53.160
CEVİZ		115.200	115.200
ELMA	67.860	214.380	282.240
ERİK	1.512.000		1.512.000
KAYISI	159.720		159.720
KIRAZ	1.657.630	184.980	1.842.610
KIRAZ/VIŞNE	183.960		183.960

KİVİ		707.790	707.790
MAVİYEMİŞ		801.540	801.540
MUZ	155.232	1.459.500	1.614.732
ŞEFTALİ	3.163.920	4.341.120	7.505.040
ŞEFTALİ/NEKTARİN	169.980		169.980
TURUNÇ		15.960	15.960
Genel Toplam	7.392.462	8.747.010	16.139.472

Doku kültürü üretiminde ilk tesis maliyeti yanında, iklim odaları, transfer ortamı ve seralarda yoğun elektrik kullanımı nedeniyle üretim maliyeti yüksek olmaktadır. Ancak yapılan faaliyet bir tarımsal faaliyet olmasına karşın, bu ortamlarda kullanılan elektriğin, ticarethane birim fiyatından olması nedeniyle, doku kültürü ile üretim yapan üreticiler, geleneksel yöntemlerle yapılan fidan ve anaç üretimleri ile fiyat rekabeti yapamamaktadır. Bu nedenle doku kültürü ile üretimlerin sürdürülebilir olması mümkün görülmektedir.

Sonuç olarak; doku kültürü üretiminde kullanılan elektriğin “tarım” birim fiyattan veya 6948 sayılı Sanayi Sicil Kanunu 1. Maddesine uygun üretimler olan doku kültürü üreticilerinin sanayi işletmesi olarak kabul edilmesi ve kullanılan elektriğin de “sanayi” birim fiyatına tabi olması gerekmektedir.

Doku Kültüründe üretilen fidan ve anaçlarda, üretim maliyetinin %17,5'i elektrik gideri oluşturduğundan, bu masrafta yapılacak iyileştirme, doku kültürü üreticisi ve bu üretimleri kullanan fidan üreticisine fayda sağlayacaktır.

J. BİRLİK SORUNLARI

FÜAB, fidancılık sektörünü geliştirmek, sektörde faaliyet gösteren gerçek veya tüzel kişiler arasında meslekî dayanışma sağlayarak meslekî faaliyetleri kolaylaştırmak, fidancılık faaliyetinde bulunanların ekonomik ve sosyal haklarının korunmasını sağlamak ve mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla 2008 yılında kurulmuştur.

Ülkemizde Fidan Üretici Belgesi veya Doku Kültürü ile Tohumluk Üretici Belgesi'ne sahip olan tüm üreticilerin FÜAB'a üye olması, Tohumculuk Kanunu 17. Maddesi gereği zorunlu olmasına rağmen, bazı üreticilerin FÜAB'a üye olmadan faaliyetlerine devam ettiği, bazılarının ise üye olduktan sonra aidatlarını ödemedikleri ve binde 3 beyan bildirimini ve/veya ödemesini yapmadıkları görülmektedir. Ayrıca,

üyelerin fidancılık faaliyetleri ile ilgili elde ettikleri gelir üzerinden komisyonu bildirmeleri gerekirken, FÜAB'a bildirilen komisyonların gerçeği yansıtmadığı ve beyanların doğruluğunun kontrolü yapılamadığından, 5553 sayılı Kanun hükümleri tam olarak yerine getirilememektedir.

Diğer taraftan, 5553 sayılı Kanun'da FÜAB'a denetim yetkisi verilmemiş olmasına karşın, üyelere bu konuda FÜAB'ın etkin rol oynaması beklenmektedir. Ancak fidan üretici ve üretimleri ile veriler Bakanlıkça paylaşılmadığından; FÜAB olarak sadece gelen ihbarların Bakanlık birimlerine iletilerek Kanun gereğinin yerine getirilmesi talebinde bulunulabilmektedir.

Birliğimizin sorunlarının çözümü için:

1. Pasaport sisteminde FÜAB'a "üye onay" yetkisi verilmelidir.
2. TBS sistemi kurulumu tamamlanarak, üretimden pazarlamaya kadar tüm işlemler bu sistem üzerinden yürütülmeli ve FÜAB'ın yaptığı "üye onay" işleminin sonraki iş ve işlemlerde etkin olması gerekmektedir.
3. Bakanlıktaki üretici ve üretim bilgileri FÜAB ile paylaşılmalıdır.
4. Binde 1-3 beyanlarının daha doğru verilmesini sağlamak üzere Bakanlıkta yer alan veriler Birliğimizle paylaşılmalıdır.
5. Kanun'da yer alan yetki devri kapsamında bazı yetkilendirme belgelendirme işlemleri (üretici belgesi, yetkilendirilmiş tohumculuk kuruluş belgesi) FÜAB'a devredilmelidir.

Sonuç olarak; Kamu kurumları, FÜAB ve Üreticiler arasında işbirliği ve dayanışmanın artması sonucunda, Ülkemiz Fidancılık Sektörünün daha hızlı gelişme göstereceğine; bu durumun Ülkemize ve üreticilerimize fayda sağlayacağına inanıyoruz.

Bilgilerinize arz ederim.

Hurşit NALLI
FÜAB Yönetim Kurulu Başkan